

Pilgrimsfalk Sverige

Årsrapport 2025

Rapport från Styrgruppen Pilgrimsfalk Sverige

Pilgrimsfalk Sverige har fortsatt med de riksomfattande inventeringarna av pilgrimsfalk som inleddes av Naturskyddsföreningen 1972. Sedan 2018 är BirdLife Sverige huvudman för verksamheten. Projektet har kunnat följa effekterna av utsättningsprogrammet och den populationsökning som skedde först i sydvästra Sverige och därefter i mellersta och norra Sverige. Verksamheten har fortsatt med reproduktionsstudier och insamling av material för miljögiftsanalys till miljöprovbanken på Riksmuseet.

Huvudsyften med verksamheten i rubrikform är (se hela beskrivning [här](#))

- fortsätta följa utvecklingen i den svenska falkstammen,
- följa häckningsutfall i olika delar av landet,
- fortsätta skaffa kunskap om falkarnas livshistoria och ekologi, och
- fortsätta samla miljöprov för att upptäcka effekter av miljögifter.

Under året har flera hundra personer aktivt deltagit med rapporter, inventeringar, bevakning, avläsning av färgringar på falkar, ringmärkning m.m. Alla inkomna observationer vid häckningslokaler läggs löpande in i "Falkrapporten", som regelbundet mejlas ut till alla ideella medarbetare. Kända återfynd av märkta falkar har också redovisats under året.

Årets Falkmöte hölls på Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm – tack till Thord Fransson för värdskap och rundvisning i museets samlingar (Fig. 1), och till Ludvig Palmheden för gedigen introduktion till Miljöprovbanken där alla rötägg som insamlas av Pilgrimsfalk Sverige sparas för senare analys. På Falkmötet deltog ca 50 personer.

Styrgruppen för Pilgrimsfalk Sverige har under 2025 bestått av Lars-Åke Andersson, Börje Broström, Knud Falk, Tommy Järås, Lars Leksén, Peter Lindberg, Berth-Ove Lindström, Larsgunnar Nilsson, Mikaela Sandgathe och Sture Orrhult. Mia Ericsson har varit kontaktperson och projektsamordnare i BirdLife Sverige. Projektet har till stor del finansierats av Alvins Fond och med ytterligare bidrag från Alingsås Energi och Lerums Energi.

Figur 1. Vid årets Falkmöte visade Thord Fransson runt i samlingarna på Naturhistoriska Riksmuseet (Foto: Knud Falk)

Metoder

Falkarna inventeras av frivilliga observatörer som typiskt spanar tålmodigt med kikare vid kända revir eller möjliga nya häckningsplatsar (Fig. 2). Under senaste åren har ny teknik förbättrat möjligheterna att inventera reviren. Särskild lämpligt är "ljudboxar" – små elektroniska enheter som sätts i närheten av en falklokal och spelar in ljud under en specificerad period, typiskt några dygn. Under 2025 har ljudboxar använts vid 32 lokaler och hjälpt oss att lösa en del svåra fall – tex. visade inspelningar att det visst fanns falkar i reviret trots att inga hade observerats under flera besök, och i en del andra fall har inspelningen bekräftat att reviret inte var besatt. Pilgrimsfalk Sverige har köpt in flera ljudboxar för att användas kommande år.

En annan metod har varit "playback" – att spela upp falklåten med högtalare. Denna metod bör primärt användas vid inventering av nya möjliga revir – tex. bergtäkter eller gamla lokaler där inga falkar har hittats under flera år. Under 2025 användes metoden vid inventering med båt vid en rad historiska falkberg i Stockholms skärgård – dock utan att hitta några falkar – men vid enstaka bergtäkter i Västergötland och Södermanland visade sig falkar tack vare uppspelningen av låte.

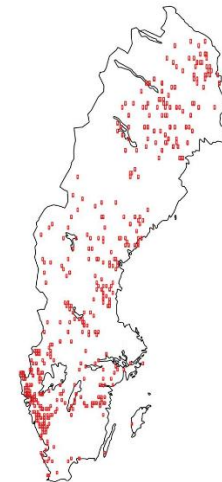
Figur 2. Gustav Berg på tidig vår-spaning vid revir i Sörmland (Foto: Knud Falk)

Vid besök på/nära bohyllorna i samband med ringmärkning och annat har en fotograf i flera fall kunnat fotografera revirhävdande fåglar och därigenom kunnat avläsa ringnummer eller avgöra om falken var en ungfågel (se nedan). Dessutom har drönare i vissa fall använts för att hitta bohyllor och verifiera häckning. Slutligen har små automatiska kameror utplacerats vid vissa bon för att kunna avläsa ringar och registrera byten.

Resultat

Häckingsområden

Pilgrimsfalken häckar i stort set hela landet (Fig. 3). De flesta paren häckar i naturliga klippbranter men antalet par som häckar i stenbrott har ökat under de senaste åren. Under 2025 har revir i stenbrott rapporterats från Blekinge, Skåne, Halland, Västergötland, Dalaland, Värmland, Södermanland och Närke. Urbana revir på byggnader rapporterades från Helsingborg, Halmstad, Falkenberg, Fjugesta, Köping och Västerås. Några mark- eller trädhäckande par var inte kända under det gångna året. I Norrbotten finns merparten av reviren i stora myrområden där det krävs helikopter för inventering – dessa revir har inte kontrollerats under 2025. Endast Gästrikland, Öland och Gotland stod utan någon rapporterad häckning under 2025.

Nya lokaler

Totalt hittades falkar på nio nya lokaler – tre i Skåne, två i Värmland, en vardera i Västergötland, Södermanland, Dalarna respektive Härjedalen; hos fem av dem blev det lyckade häckningar.

Besatta revir och häckningsframgång

Tabell 1 ger en överblick över årets resultat, som beskrivs härunder. Notera att reviren i Norrland – särskilt i övre Norrland – ligger med stora avstånd i områden med glest vägnät och är svåra att inventera. Därför saknas information från den tidiga delen av häckningstiden

Figur 3. Områden (i 5x10 km rektanglar) där pilgrimsfalken har haft revir under de senaste decennierna; information fattas för en del områden, särskilt Västerbotten. Bemärk stor koncentration i västra delarna av Götaland, och väldigt glest i sydöstra Götaland, södra Svealand och Uppland där en del gamla häckningsplatser fortfarande står obesatta.

jämfört med Götaland och Svealand, där dessutom flera observatörer delar på uppgiften.

Pilgrimsfalk Sveriges lista över lokaler där pilgrimsfalkar har haft revir någon gång under senaste decennier är på ungefär 585 "revir" (för vissa områden är detaljer inte tillgängliga). Under 2025 har 408 revir kontrollerats, varav 255 (63%) var besatta (minst en falk registrerad, Tabell 1) – lägsta värdet hittills (Fig. 4a). Under 2025 fanns par på plats i 230 revir; se även figur 4 för södra Sverige.

Av de 255 besatta reviren finns även information om häckningsresultat vid 227 revir ("Känt resultat" i tabell 1); i genomsnitt lyckades bara 64% med häckningen, och bara 57% i Götaland.

Tabell 1. Resultat av inventering av pilgrimsfalk i Sverige 2025

Region	Revir							Antal ungar			
	Kontrollerade	Besatta	Par	Känt resultat	Lyckad häckning	% Besatta	% Lyckade	Totalt kända	Ringmärkta	Per besatt revir (känd)	Per lyckad revir
Götaland	191	128	116	113	64	67	57	154	117	1.4	2.4
Svealand	94	44	42	43	30	47	70	79	38	1.8	2.6
Nedre Norrland	63	46	37	36	28	73	78	69	54	1.9	2.5
Övre Norrland	60	37	35	35	24	62	69	63	56	1.8	2.6
Sverige total	408	255	230	227	146	63	64	365	265	1.6	2.5

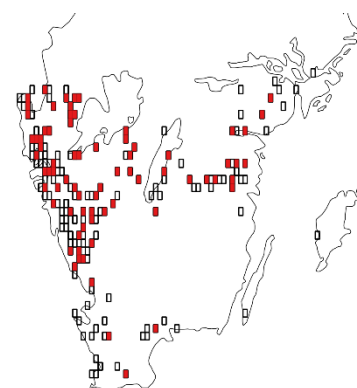
Antalet ungar per besatt revir var 1,6 i genomsnitt för hela landet, lägst i Götaland (1,4 ungar) och högst i nedre Norrland (1,9 ungar). Inventeringen över de stora områdena där är, som tidigare nämnts, svår att genomföra tidigt på säsongen vilket kan leda till överskattning av häckningsframgången. Normala genomsnittet är kring 1,7 ungar/besatt revir.

Alla dessa värden ligger över den kritiska gränsen för en stabil pilgrimsfalkpopulation (1 unge/besatt revir).

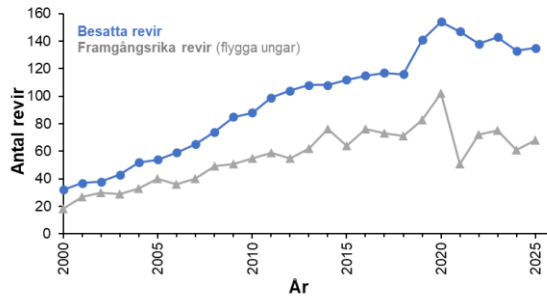
I år ringmärktes 73% av alla kända ungar, dvs. 265 ungar – en större andel än under de senaste åren.

Förändringar de senaste 25 åren

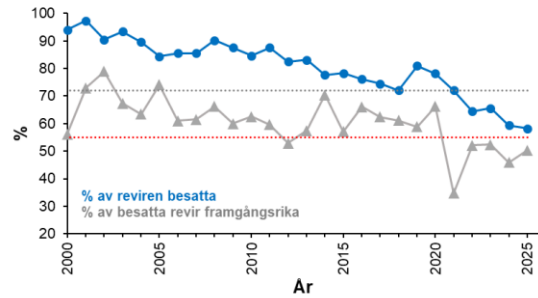
Falkpopulationen har ökat sedan lågmärket kring 1980 men sedan 2020 ses en ny trend. I Figur 5a syns utvecklingen (blå kurva) sedan år 2000 i Götaland tillsammans med antalet lyckade häckningar (grå kurva). Efter ett tydligt toppår 2020 har antalet besatta revir minskat, men minskningen av lyckade häckningar är större. Figur 5b visas de relativa förändringarna: andelen av kontrollerade revir som var besatta (blå kurva) och andelen av besatta revir som var framgångsrika (grå kurva). Det är inte konstigt att andelen besatta revir minskar något när populationen återhämtar sig men sedan år 2020 har minskningen blivit brant. Särskilt oroväckande är att andelen lyckade revir har fallit en bit under 55% som anses vara "kritiska gränsen" för en på långt sikt hälsosam population (röda streckade linjen i Fig. 5b). Den gråa streckade linjen i Figur 5b visar genomsnittet för andelen lyckade revir i andra delar av världen (72%), och falkarna i Sverige har oftast legat en bra bit under.

Figur 4. Ruter (5x10 km rektanglar) i södra Sverige där pilgrimsfalken har haft revir under de senaste decennierna – i röda ruter fanns minst ett besatt revir i 2025 men inga i de svarta tomma rektanglar.

Figur 5a. Antalet besatta och framgångsrika revir i Götaland sedan 2000.

Figur 5b. Andelen (%) av kontrollerade revir som var besatta (minst en falk) och andelen av de besatta reviren där ungar blev flygga i Götaland sedan 2000.

Unga fåglar i reviren

I en hälsosam rovfågelpopulation har bara en del av fåglarna möjlighet att få plats i ett bra revir. Hos pilgrimsfalkar flyger hela 30-40% av alla fåglarna omkring och letar efter en ledig plats i ett revir, där en falk som nyligen blivit änka eller änklings är redo att välkomna en ny partner. Denna icke-häckande så kallade "flytande populationen" består av yngre fåglar (typiskt 1-4 år gamla) som otroligt snabbt kan ta över en tom plats i ett revir. Unga falkar står sig dåligt i kampen om ett revir och vanligtvis observeras bara unga fåglar i 1-2% av alla revir, och oftast var det då en hona. Men under de senaste två åren har andelen unga fåglar ökat; under 2025 sågs unga falkar i hela 14% av reviren i Götaland (Fig. 6). Detta är ett tecken på, att det inte finns tillräckligt många äldre falkar redo att ta plats i ett revir – att den "flytande populationen" är urholkad. Detta är högst troligen en effekt av fågelinfluensan, som har drabbat många fågelarter – båda pilgrimsfalkar och deras bytesdjur – i norra Europa under senaste 4 åren.

Ett par där ena parten är en ung falk har liten chans till lyckad häckning; i de 18 reviren med unga falkar 2025 påbörjades ruvning i 3 fall, men bara 1 unge blev flygg i Småland.

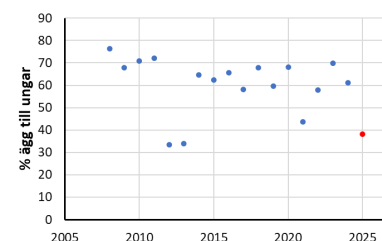
Hur många ägg blir till flygga ungar?

I några provytor i Dalsland, Västra Götaland och Halland har projektet sedan 2008 gjort korta besök i 5-20 falkbon under ruvningstiden för att undersöka äggens storlek, befruktning och – i slutändan – hur många ägg som leder till flygga ungar. Under perioden 2008-2025 har i genomsnitt 58% av alla ägg blivit till flygga ungar (av 240 äggkullar) – men med stor variation mellan åren (Fig. 7). År 2025 står ut som ett av de sämsta åren där bara 38% av äggen blev till en flygg unga (röda pricken i Fig. 7); lägst var 2012 med 33%.

Under 2025 blev 18 rötägg – 12 från Götaland och 6 från nedra Norrland – insamlade och kommer att lämnas över till Miljöprovbanken på Naturhistoriska Riksmuseet.

Figur 6. Andelen (%) av unga (2K) falkar observerad i revir i Götaland 2016-2025 (ovan); ung hona i reviret HÅL, Västergötland (foto Gunnar Herngren, nedan).

Figur 7. Andelen (%) av ägg som blev till flygga ungar i Götaland 2008-2025.

Fågelinfluensa

Efter toppåret 2020 bröts den positiva populationsökningen framför allt i södra Sverige, samtidigt som häckningsresultaten blev sämre. Fågelinfluensan var säkerligen en starkt bidragande orsak; som redovisats i *Vår Fågelvärld* nr 1, 2025 testade 48% av alla undersökta (av [Statens Veterinärmedicinska Anstalt, SVA](#)) pilgrimsfalkar 2020-2024 positiva för fågelinfluensa – högsta andelen av alla rovfåglar. Dessutom drabbas pilgrimsfalkar från Sverige i övervintringsområden i Danmark, Tyskland, Nederländerna och Frankrike och den totala förlusten av falkar både i Sverige och i rast- och övervintringsområden måste ha varit ganska betydande under flera år. Detta är med all sannolikhet den viktigaste orsaken till den minskade andelen besatta revir, sämre häckningsresultat och flera unga revirhållande falkar under de senaste åren i Sverige.

I Sverige har fågelinfluensan mest drabbat pilgrimsfalkar i Götaland och södra Svealand; under 2025 var bara 57% av de besatta falkreviren i Götaland framgångsrika och med 1,4 ungar/besatt revir (Tabell 1). Influensan verkar påverka antalet/andelen lyckade häckningar medan de par som lyckas få ungar får normal kullstorlek – genomsnittet på 2,5 ungar per par med lyckad häckning är ganska stabilt över hela landet och även genom åren.

Återfynd 2025

Under året kom 43 återfynd på 41 individer av ringmärkta pilgrimsfalkar genom ringmärkningscentralens försorg, vilket är något färre än 2024. För två individer kom två rapporter vardera då de avlästes på olika platser under året (Fig. 7). Tre av fynden var sådana som funnits under 13 år på riksmuseet utan att ha blivit rapporterade till ringmärkningscentralen. Två foton på falkar fotograferade i Danmark för 14-15 år som sedan har kommit till vår kännedom. Förhållandet mellan levande avlästa falkar och funna döda var väldigt jämnt.

Nästan alla kontroller av levande falkar gjordes från fotografier där det gick att avläsa de stora färgringar som används i Sverige, Norge och Danmark. Av de döda falkarna (22 ex) så har tre individer hittats döda i samband med glasrutor och två vid väg.

Två tredjedelar av fynden gjordes i Sverige och övriga var fördelade på sex länder. Årets längsta förflyttning blev en norrbottnisk falk som hittades i Maine-de-Loire, cirka 20 mil sydost om Paris i Frankrike. Den hittades i mars 2025 och var nästa sex år gammal. De två äldsta falkarna under året blev två skånska falkar som blev nästan 12 respektive 13 år.

Figur 7. Exempel på avläsning av färgringar på falkar: Hanen "blå AX" fotat genom tubkikare vid lokal HÅL 5 april 2025 (foto Gunnar Herngren, vänster), märkt som bounce vid LN nära Borås i 2022, och unga falken "röd-blå EX" från lokalen BB. fotograferad vid Sätenäs i september 2025 (foto: Peter Grahn).

Slutsatser

Alla frivilliga observatörer i Pilgrimsfalk Sverige har under 2025 återigen insamlat kunskap om pilgrimsfalkens situation i hela Sverige; den mer än 50 år långa tidsserien är otroligt värdefull för att följa utvecklingen, upptäcka möjliga förändringar och påverka beslut kring naturskydd mm.

Sedan 2020 ses en ny trend i falkpopulationen – en utveckling som fortsatte under 2025 – med en minskade andel besatta revir främst i södra Sverige, sämre häckningsresultat, och ovanligt många unga fåglar i reviren. Fram till hösten 2024 har många falkar hittats smittade med fågelinfluensa som troligen är den största orsaken till förändringarna i falkpopulationen.

Det är mycket viktigt att kunna påvisa de nya negativa trenderna. Dokumentationen från Sverige och andra länder har under 2025 gett starka argument för internationellt skydd av pilgrimsfalken. Internationell handel med "hotade arter" regleras genom *Konventionen om internationell handel med utrotningshotade djur och växter* (CITES), och sedan 1975 har pilgrimsfalken varit förtecknad i CITES bilaga I, vilken listar där all handel med arten är strikt förbjuden. Men på grund av populationernas återhämtning i Europa och Nordamerika framfördes förslag från Kanada/USA om att "nedlista" pilgrimsfalken till bilaga II, vilket skulle innebära en lättnad av den kommersiella handeln med pilgrimsfalkar – och en ökad risk för att falkbon plundras på ägg och ungar. Inom ett internationellt samarbete har Pilgrimsfalk Sverige varit drivande i arbetet med att stoppa nedlistningen från CITES-konventionens bilaga I till bilaga II.

Arbetet bar frukt: pilgrimsfalken [bibehåller ett starkt internationellt skydd](#). Men det krävdes goda argument, och dem hade vi tack vare den starka dokumentationen om falkarnas framgångar och utmaningar som alla falkintresserade observatörer har samlat in under decennier genom Pilgrimsfalk Sverige och liknande program i andra länder (se denna artikel i [Animal Conservation](#)). Tack vare rapporter från otaliga timmars spaning ute vid falkbergen är pilgrimsfalken i hela världen fortsatt skyddad mot kommersiell handel under en rad år framöver. *Tack för hjälpen, alla spanare!*

Det är därför av stor betydelse att vi även fortsättningsvis följer hur den häckande populationen förändras under 2026 och åren framöver.